

2. Всеобщая история искусств : пособ. / [Веймарн Б. В., Виппер Б. Р., Губер А. А., Доброклонский М. В., Колпинский Ю. Д. и др.]; за ред. Р. Б. Климов – М. : Искусство. 1956 – 920 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://artyx.ru/books/item/f00/s00/z00000000/index.shtml>

3. Описание замечательнейших произведений скульптуры всех стран и народов / за ред. П. Яковлева – М. : Общественная польза, 1871. – 385 с.

**Луговська А.Е.**

*студентка,*

*Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури*

## **СУЧАСНЕ САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ: ДО ПИТАННЯ ТРАДИЦІЙ І НОВАЦІЙ**

Тема сакрального мистецтва, незважаючи на свій поважний вік, не втратила своєї актуальності й у наш час. Воно змінюється так само, як і весь оточуючий світ. За весь час свого існування людина і близько не була так перенасичена зоровою інформацією, як нинішня. Яскраві журнали, кіно й телебачення, відео, рекламні щити б'ють по очах, а найстрашніше – узалежнюють від себе людину. Додаткового аналізу у таких умовах потребує проблема розвитку сакрального живопису.

Місце сакрального мистецтва у контексті вітчизняної культури досліджували, зокрема, М. Попович [3], Д. Степовик [4], Л. Міляєва [5]. Над осмисленням тенденцій сучасної української ікони працюють І. Герасимлюк [6].

Метою статті є спроба переосмислити і проаналізувати тенденції розвитку і стан сакрального мистецтва в Україні. Термін «сакральне» етимологічно пов'язано з латинським словом «sacer», яке, не зважаючи на різноманітність трактувань, частіше всього розуміється як «священне». Сакральне – це також священний обряд, таїнство, тобто все те, що має відношення до Божественного, релігійного, містичного – відмінного від буденних понять і явищ. Вчені взагалі схильні вважати, що всі збережені до нині зображення первісних людей носили сакральний характер.

Для нашого православного народу протягом останніх десяти століть сакральним є все те, що пов'язано з християнством, яке у 988 році прийняла Київська Русь.

Не зважаючи на те, що давні літописи згадують про велику кількість грецьких майстрів, які будували та оздоблювали храми Київської Русі, а також навчали сакрального (іконописного) мистецтва місцевих художників, здебільшого християнська середньовічна культура того часу залишається анонімною. Загально відомим є лише одне ім'я – київського іконописця та аскета Преподобного Аліпія Печерського (1050-1114).

На сьогодні стрімкий темп появи нових художніх ідей і подій збільшує проблемне поле, що постає перед сучасною теоретичною культурологією. На

даному етапі розвитку цивілізації, мистецтво не може бути визначено вичерпним формулюванням. Сучасне мистецтво тяжіє до відсутності будь-яких естетичних та технічних обмежень у художньому вираженні. З'явилися такі нові форми й технічні прийоми візуального мистецтва як колаж, фотомонтаж, інсталяція, перформанс, хепенінг та багато інших. Значно ускладнюється і класифікація мистецтва за жанрами і стилями.

Для України відлік етапу розвитку сучасного мистецтва цілком логічно починати з доби Незалежності нашої держави. На жаль, цей період не був однозначно позитивним. Так, наприклад, можна пригадати радикальні проекти, що фінансувались Центром сучасного мистецтва ім. Дж.Сороса. Те, що було запропоновано українському глядачеві навряд чи мало щось спільне з поняттям мистецтво. Це більш нагадувало бунт проти всіх тих заборон та обмежень, що існували впродовж всіх попередніх часів радянського минулого. Але цей протест ні в якій мірі не може слугувати взірцем розвитку сучасного мистецтва [2].

Наразі доречним є обговорення питання про сучасний стан сакрального мистецтва. Для нашої країни – це відновлення частково пошкоджених або зруйнованих церков та будівництво нових. Створення для них іконостасів, розпис стін і виготовлення ікон. Цікаво, що разом з традиційними іконами створюються й такі, які гармонійно поєднують у собі атрибути канону і новітні елементи живопису.

Варто нагадати, що в Україні сформувались два головні центри підготовки фахівців з сакрального живопису. Це Національна Академія образотворчого мистецтва та архітектури в Києві, де вже понад 20 років існує майстерня монументального та сакрального мистецтва імені Миколи Стороженка, та Львівська національна академія мистецтв, де у 1995 році було створено кафедру сакрального мистецтва народним художником України професором Романом Василюком. Саме у цих майстернях студенти навчаються всіх тонкощів написання ікон усіх відомих класичних стилів: від візантійського до українського бароко. Але поряд з класичними іконами студенти роблять дипломні й творчі роботи, де відображають сучасне бачення ікони і взагалі сакрального мистецтва.

Прикладом сучасного високохудожнього оздоблення церкви є розпис куполу храму Святого Миколая Чудотворця (церква Миколи Притиска) у заповідній частині Подолу в Києві (вулиця Хорива, 5а), який був виконаний в 1990-початку 2000-х роках під керівництвом народного художника України, дійсного члена Національної академії мистецтв України, професора Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури Миколи Андрійовича Стороженка (1928-2015 рр.). Митцю на той час виповнилось 72 роки, і роботу приходилось виконувати на висоті більш 20 метрів в закритому куполі. Але головна складність полягала у вмінні зробити розпис таким, щоб він при погляді з долу мав вірне зорове сприйняття фігур з правильним скороченням. Тобто на площині, що має криволінійну форму купола і знаходиться на такій висоті діють свої правила просторового скорочення. Розпис трактується через поєднання візантійського стилю і бароко. Художник віртуозно впорався з усіма поставленими завданнями.

Прикладом сучасної ікони може слугувати робота, що виконана викладачем нашої майстерні Цугорком О.П., яка була написана для церкви Покрова Пресвятої Богородиці, що знаходиться у тематичному козацькому парку «Мамаєва слобода» в Києві. Ікона «Різдво Пресвятої Богородиці» – це зразок поєднання українського бароко (наявність орнаментальної складової), національних рис (вишиваний рушник і орнамент на сорочках) і сучасного погляду (авторське композиційне рішення).

Існує чимало талановитих молодих художників, які працюють у жанрі сакрального мистецтва, і які творять нове сучасне мистецтво. Так, наприклад, львівська художниця Іванка Демчук вже широко znana у світі як майстриня сучасних ікон. Завдяки своєму неповторному переосмисленню візантійського стилю і сміливій трактовці кольору. Ще одним прикладом сучасної ікони може слугувати ікона «Небесна сотня», виконана на кафедрі сакрального мистецтва Львівської національної академії мистецтв.

Є ще одне питання, пов'язане з цією темою і воно стосується пропаганди сакрального мистецтва. З одного боку воно постійно присутнє у храмах, які можна відвідувати не тільки під час богослужіння, але й як музеї. Специфіка цього жанру полягає у тому, що воно не буде на сьогодні домінуючим у широкому розумінні мистецтва живопису. Але не можна не пригадати вислову академіка Д. Лихачова, який писав про моральну екологію: «Екологію не можна обмежувати тільки завданнями збереження природного біологічного середовища. Для життя людини не менш важливим є середовище, створене культурою його предків й ним самим. Збереження культурного середовища – завдання не менш суттєве, ніж збереження навколишньої природи. Якщо природа необхідна людині для її біологічного життя, то культурне середовище настільки ж є необхідним для її духовного, морального життя, для її «духовної осілості», для її прихильності до рідних місць, для її моральної самодисципліни, соціальності» [1].

Досить цікавою формою репрезентації сакрального мистецтва є виставки, де є можливість долучитись до перегляду сучасних ікон і картин на релігійні теми. У листопаді 2017 року в Національному художньому музеї у Львові імені Андрея Шептицького проходила виставка ікон і фотографій монументальних розписів храмів Львова та області, виконаних за останні 10 років. Вона дала можливість прослідкувати тенденції розвитку сучасного храмового розпису. На наш погляд, дуже цікавий проект розпису храму святої Софії у м. Львові, виконаний протягом 2014-2015 рр. Автор проекту Любов Яцків і творчий колектив «Софія» дуже цікаво вирішили кольорове оздоблення храму, де переважає білий колір: в одязі святих, крила ангелів, фон, тощо. Завдяки цьому храм здається дуже світлим. Треба віддати належне і заснованій у Львові сучасній галереї сакрального мистецтва «ICONART».

Отже, той факт, що сучасне сакральне мистецтво в Україні існує і розвивається – незаперечний. Реставруються старі та будуються нові храми, в яких виконуються розписи стін і створюються нові ікони. Спроби їх стильової класифікації, на наш погляд, поки є передчасними. На даному етапі можливо виокремити два напрями розвитку сучасного іконопису: «необароко», що базується на традиціях притаманних українському бароко з привнесенням

елементів національної культури, та «неовізантія», що зберігає візантійські силуети та кольоровий мінімалізм, доповнюючи їх новим композиційним і кольоровим вирішенням. Усі інші напрями є авторськими пошуками і важко підпорядковуються певному вираженому стилю. В основному сучасне сакральне мистецтво формується в межах двох шкіл: київської та львівської академій. Безліч існуючих майстерень, шкіл та окремих фахівців переважно виконують роботи в традиційних рішеннях, або створюють сучасні картини на релігійні теми. А нове сакральне мистецтво, що згодом стане новітньою класикою базується на академічній монументально-сакральній освіті

### Список використаних джерел:

1. Лихачев Д.С. Прошлое – будущему. Статьи и очерки / Д.С. Лихачев. Л.:Наука, 1985.
2. Петрова О. Шокуюче як мистецтво – від бунту до ринку / О. Петрова – Монографічна збірка статей. – Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. – К.: Фенікс, 2015.
3. Попович М. В. Нарис історії культури України / М.В.Попович. – К.: «АртЕк», 1998.
4. Степовик Д. Мистецтво ікони: Рим, Візантія, Україна / Д. Степовик – К.: Наук. думка, 2008.
5. Міляєва Л.С. Українська ікона XI-XVIII ст. / Л.С.Міляєва – К., 2007.
6. Герасимлюк І. Українська ікона кін. XIX – сер. XX ст. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [dds.edu.ua/ua/articles](http://dds.edu.ua/ua/articles).

**Маленюк М.А.**

*студентка,*

*Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури*

### ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ СВЯТИТЕЛЯ ГУРІЯ (КАРПОВА)

Теоретичний аналіз освітньої діяльності святителя Гурія (Карпова), архієпископа Таврійського в середині та другій половині XIX ст. дозволяє розкрити один з недостатньо вивчених аспектів діяльності представників духовенства, а саме: внесок святителя Гурія (Карпова), архієпископа Таврійського в розвиток просвітницької діяльності народної освіти.

У 1814 році народився Григорій Карпов в м. Саратові в сім'ї священника. У їхньому будинку панувала особлива атмосфера взаємної любові та поваги, яку ввібрав в себе Гурій і яку зберіг до самої смерті. У 9 років його визначили в місцеве духовне училище. Зі спогадів Петра Попова, одного їх однокурсників Григорія Карпова, ми дізнаємося, що «Григорій мав моральність відмінну і характер смиренний, навіть не розвивався так, як інші учні, а більше займався старанно вивченням уроків і читанням Нового Завіту, був набожним, любив відвідувати Храм Божий, де займався співом і читанням» [1, с. 13].

Середню освіту Григорій Карпов отримав в Саратовській духовній семінарії. Він був людиною скромною і делікатним, ввічливим у поведженні, і тому знатні і благочестиві батьки охоче запрошували його для виховання своїх дітей [2, с. 4, 5]. Після закінчення Саратовської духовної семінарії в липні 1836 року Григорій